

Introduktion

[Introduktion](#) - [Domstolar](#) - [Tvistemål](#) - [Brottmål](#) - [Bevis](#) - [Ordlista processrätt](#)

Frågor:

- Vad är skillnaden mellan sakfrågan och rättsfrågan?
  - Vad är syftet med process i tvistemål respektive brottmål?
-

Processrätt handlar om de regler som ska tillämpas vid en domstolsprocess, eller rättegång. Med andra ord handlar processrätt om **hur en rättegång ska gå till**. I detta moment kommer vi att gå igenom övergripande regler för hur rättegång i en tvist går till samt hur rättegång vid brott går till. Dessa kallas också för **tvistemål** respektive **brottmål**.

Vad är en process? Det är vad som sker vid en domstol när denna försöker avgöra vad som har hänt i ett specifikt fall. Det som ska avgöras är **sakfrågan**, nedan finns några exempel:

- Har Stefan stuckit kniven i Albert som åklagaren påstår?
- Har Eva lånat pengar av Adam, som han påstår?
- Ska Azim betala 70 000 kr för en bil som Johan sålt till honom?
- Har Elmy AB gjort intrång på Forty AB:s varumärkesrätt?
- Har Rut blivit lurad att ingå avtal med Olof?
- Har Fredrik kört in sin bil i familjen Pettersons rabatt?

I en process är parterna mer eller mindre oense om dessa frågor. Därför måste de avgöras av domstol. Domstolsprocessen ska alltså avgöra sakfrågan eller uttryckt på ett annat sätt: *skipa rättvisa*.

Sakfrågan får sin lösning i domstolens dom. Stefan kan till exempel dömas för misshandel (eller frikännas) och Eva kan tvingas att betala tillbaka pengar till Adam eller så bedöms det att Eva inte är skyldig Adam pengar.

För att sakfrågan ska avgöras måste **omständigheter** och **bevis** läggas fram under processen. Det vill säga, parterna ska utveckla och förklara vad som hänt och lägga fram bevis för sina påståenden. Därefter måste rättskällor (lagar) och tillhörande **rättsfrågor** lyftas och besvaras av domstolen.

Rättsfrågor handlar om hur rättsregler ska tolkas och tillämpas. Angående **sakfrågan** om Stefan har stuckit kniven i Albert kan frågan om nödvärnsrätt aktualiseras – där bland annat en bedömning om "uppenbart oförsvarligt våld" måste göras. Detta är en rättsfråga, och sådana ska domstolen tillämpa ex officio, dvs på eget initiativ (oavsett om någon part åberopat rättsregeln eller inte). Gällande sakfrågan om Rut blivit lurad att ingå ett avtal ska domstolen, oavsett vad parterna åberopar, fundera över svekparagrafen i avtalslagen och bedöma frågan utifrån dessa rekvisit i förhållande till fakta i målet.

Sakfrågan, omständigheter och bevisning, "ansvarar" parterna för. Här ska domstolen i princip vara helt passiv och endast lyssna på vad som läggs fram i processen.

För rättsfrågor ansvarar domstolen, det förutsätts att domstolen "kan lagen" (jura novit curia). Vilket innebär att parterna inte behöver argumentera och hänvisa till lagstiftning (även om parterna många gånger förstås gör det).

Ovan har sakfrågor i brottmål och sakfrågor i tvistemål exemplifierats. Det är skillnad på process i brottmål och process i tvistemål – men det finns även en mängd likheter (mer om detta längre fram).

Parterna i ett tvistemål kallas **kärande** och **svarande** (mer om detta längre fram). Parterna i ett brottmål är **åklagare** och **tilltalad** (mer om detta längre fram).

Syftet i brottmålet är främst att pröva skuldfrågan, fungera brottsbekämpande, och styra allmänhetens beteende (handlingsdirigerande). Reglerna för process i brottmål syftar även till att garantera rättssäkerhet.

Syftet i tvistemål är i stället att lösa tvisten. Till viss mån är även process i tvistemål handlingsdirigerande (det kan styra hur parter beter sig i framtiden). En stor skillnad mot brottmålet är att man i tvister försöker få parterna att nå samförstånd, att förlikas (i stället för att låta domstol avgöra frågan).

Sammanfattning:

- Process i domstol syftar till rättskipning.
- Med andra ord ska de allmänna domstolarna avgöra skuldfrågan vid brottmål och lösa en tvist i tvistemål.
- Domstolen lyssnar på parterna och värderar bevis.
- Domstolen tolkar och tillämpar rättsregler och dömer i sakfrågan.

Rättegångsbalk

Rättegångsbalk är den rättskälla som reglerar process i allmän domstol och tviste- respektive brottmål.

Den är uppdelad i sju avdelningar.

Första avdelningen, kap 1-9, innehåller grundläggande regler om rättsväsendet.

Andra avdelningen är uppdelad i tre delar: I. Om rättegången i tvistemål (kapitel 10-18), II. Om rättegången i brottmål (kapitel 19-31), III. Gemensamma bestämmelser (kapitel 32-34)

Tredje avdelningen handlar om bevis, kap 35-41.

Fjärde avdelningen handlar om rättegång i tingsrätt: I. Om rättegången i tvistemål (kapitel 42-44), II. Om rättegången i brottmål (kapitel 45-48).

Femte och sjätte avdelningen innehåller regler om överklagan (hovrätt och HD). Sjunde avdelningen innehåller regler om särskilda rättsmedel (resning, domvilla).

From:

<https://www.juridik.kristiansen.nu/> - **Juridik på gymnasiet**

Permanent link:

<https://www.juridik.kristiansen.nu/doku.php?id=processraett:introduktion>

Last update: **2026/01/21 08:51**

